

بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاری آنها(مورد مطالعه: نوجوانان

شهر بوشهر)

محسن جامه بزرگ^۱، یوسف دهقانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۵/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۷/۱۷

چکیده

زمینه و هدف: از جمله اهداف هر جامعه، زندگی اجتماعی مبتنی بر نظم و امنیت است. در جامعه‌ای که هنجارهای اجتماعی شکسته شود، انسجام اجتماعی از بین می‌رود و هرج و مرج سبب اختلال در نظم اجتماعی و در مواردی فروپاشی نظام اجتماعی می‌شود. یکی از مسائل پیچیده که توجه بسیاری از روان‌شناسان و جامعه‌شناسان را به خود معطوف داشته، موضوع بزه‌کاری نوجوانان است که روزه‌روز گسترش بیشتری می‌یابد. هدف از این پژوهش بررسی عوامل موثر بر بزه‌کاری نوجوانان است.

روش تحقیق: پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی - تحلیلی است که در آن تعداد ۱۳۸ نوجوان (۱۱۳ پسر و ۲۵ نفر دختر) شهر بوشهر که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند، مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش تی تست و هم‌بستگی پیرسون تحلیل شدند.

نتایج و یافته‌های تحقیق: نتایج نشان داد که بی‌توجهی خانواده و نداشتن کنترل بر دوست‌گزینی باعث کجروی نوجوانان می‌شود و زمینه را برای اعمال خلاف آماده می‌کنند و تشویق رفتارهای صحیح نوجوان باعث رشد الگوهای مناسب در رفتار آنها می‌شود؛ بنابراین، آموزش به والدین نوجوانان بزه‌کار جهت تعامل مطلوب در خانواده و شیوه تربیتی صحیح در خانواده ضروری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: بزه‌کاری، نوجوانان، خشونت خانوادگی، دوستان ناباب.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد، کارشناس ارشد روانشناسی commohsenjamebozorg@gmail.com

^۲ - استادیار و مدیر گروه روانشناسی دانشگاه خلیج فارس بوشهر، ydehghani@yahoo.com

بیان مسئله

بزه‌کاری یک پدیده بسیار پیچیده اجتماعی است که در محیط‌های اجتماعی مختلف به شکل‌های متفاوتی دیده می‌شود. تعریف بزه و رفتار بزه‌کارانه در هر جامعه‌ای توسط قوانین حقوقی و هنجارهای اجتماعی آن جامعه مشخص می‌شود. اگرچه در بیشتر جوامع، بزه به‌عنوان رفتاری قابل تنبیه از طرف قانون تعریف شده است، اما صرفاً در تبیین آن مفهوم حقوقی مسئله کافی نیست. بزه‌کاری به معنای تعدادی متغیر از اعمال ارتكابی علیه احکام قانونی آن می‌تواند ماهیت‌های مختلفی داشته، وجه مشترک تمام جوامع انسانی است.

بزه، اولین پدیده‌ای بود که با تجمع افراد به دور یکدیگر و شکل گرفتن جامعه، تظاهر پیدا کرد، زیرا گرد هم آمدن افراد موجب سرپیچی از برخوردهای گوناگونی بین آنها گردید و به همین دلیل دستورات و مقرراتی پدید آمد تا قدری آزادی افراد را به سود جامعه مقید گرداند و حدود هر یک از افراد جامعه مشخص شود. بررسی‌های جرم‌شناسی نشان می‌دهد که هر معلولی، علتی دارد و هیچ چیز به‌خودی خود به‌وجود نمی‌آید؛ بنابراین هر جرمی هم دارای علل سازنده‌ای است که بر روی فرد اثر می‌گذارد و او را به‌سوی ناسازگاری و نابهنجاری سوق می‌دهد (شایگان و جبلی، ۱۳۸۹).

بزه‌کاری اصولاً از مجموعه‌ای از جرایمی به‌وجود می‌آید. در یک زمان و مکان معین به وقوع می‌پیوندد و به همین دلیل زمانی که مورد بررسی قرار می‌گیرند، در حقیقت از جنبه پدیده‌های اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی، مذهبی، خانوادگی و... یک جامعه عمیقاً مورد مطالعه واقع می‌شوند. در حله اول بزه‌کاران از جهات مختلف، سن، میزان تحصیلات، جرم، مشکلات خانوادگی و... تقسیم‌بندی می‌شوند و به‌دنبال آن علل و عوامل مؤثر بزه‌کاری اطفال و نوجوانان و پیش‌گیری از این عامل بررسی خواهد شد.

دوران نوجوانی از قدیم دورانی دشوار قلمداد شده است. ۳۰۰ سال پیش از تولد مسیح، ارسطو چنین اظهار داشت: «آه نوجوانان پرشورند و آماده‌اند که خود را به دست غرایز بسپارند»؛ بنابراین نوجوانی دوره‌ای است حد فاصل میان کودکی و بزرگسالی. به نظر برخی از دانشمندان نوجوانی یک پدیده فرهنگی است.

.....بررسی عوامل مؤثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاري آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

در اين دوران، نوجوان به دنبال هويت است؛ زيرا هويتشان در حال شکل گرفتن است. چون در حال يافتن پاسخ من کيستم هستند تا براي زندگي در جامعه مهيا شوند. بر اساس نظريه اريکسون اگر هويت نوجوان شکل بگيرد و نوجوان بتواند خود را بشناسد، تعادل رواني وي تضمين مي شود، ولي اگر سرخوردگي و عدم اعتماد جاگزين شود و به جاي تماس با مردم، نوجوان گوشه گير شود و به جاي تحرک به رکود گرايد، تعادل رواني وي به هم مي خورد و دچار بحران هويت مي شود (صالحی، پورمحي آبادی و سالاری راد، ۱۳۹۱).

انحراف اجتماعي و بزه کاري در بين نوجوانان به عنوان مشکلي اجتماعي، مي تواند موجب ناامني و بي نظمي شود. گسترش انحرافات در جامعه و تعميق آن در بين گروه هاي مختلف جوانان و نوجوانان تبديل به ارزش هاي فرعي در جامعه شده و به تدريج ارزش ها و هنجارهاي حاکم بر جامعه را سست خواهد کرد (پيکا، ۱۳۷۰).

شناخت علل بزه و رفتار بزه کارانه مي تواند به برنامه ريزان کمک کند تا برنامه هاي دقيق تر و متناسب با زمان و مکان خاص طراحي کنند و به مرحله اجرا در آورند؛ بنابراين، هدف از اين مقاله بررسي عوامل مؤثر بر بزه کاري نوجوانان است.

احمدی، خواجه نوري و موسوی (۱۳۸۶) در پژوهشي با عنوان «عوامل مرتبط با بزه کاري دانش آموزان دبیرستانی» با استفاده از پرسش نامه خود به جمع آوري اطلاعات از بين ۴۹۹ دانش آموز دختر و پسر مقطع دبیرستان شهرستان آباده (شهرهاي آباده، بهمن، صغاد، ايزدخواست، سورمق) پرداخته اند و به اين نتيجه رسيدند متغيرهاي وابستگي به دوستان، مذهبي بودن و استفاده از رسانه هاي جمعي به ترتيب بيشتريين رابطه را با متغير بزه کاري جوانان داشته اند. مدل پژوهش با سه متغير فوق ۳۱ درصد تغييرات متغير وابسته را تبیین مي کند. گروه هاي هم سالان در تقويت رفتار بزه کارانه جوانانشان از اهميت زيادي برخوردارند. تقويت هويت مذهبي جوانان مي تواند به کاهش ميزان بزه کاري کمک کند. در کنار اين دو، کاهش محتواهاي خشونت آميز برنامه هاي رسانه هاي جمعي به خصوص مي تواند به کاهش بزه کاري بينجامد.

شايگان و جبلي (۱۳۸۹) عوامل فردي مؤثر بر گرايش بزه کاري زنان که جمعيت نمونه آن، ۷۵ تن از زنان دستگير شده در اداره آگاهي و مبارزه با مواد مخدر که به جرم خود اعتراف

کرده‌اند، می‌باشد را بررسی کردند. اطلاعات جمع‌آوری شده به کمک پرسش‌نامه نشان داده است که عواملی چون اعتیاد، ضعف اعتقادات مذهبی، تجربیات تلخ دوران کودکی (طلاق والدین، زندگی بدون یکی از والدین یا بدون هر دو آنان، کتک خوردن در کودکی، بی‌توجهی والدین، مشاهده کتک خوردن مادر یا خواهر به دست پدر یا برادر، احساس تبعیض بین فرزندان، تجاوز جنسی، اخراج از مدرسه) و شکست در زندگی (احساس ناخشنودی در ازدواج، طلاق، ازدواج مجدد همسر، زندانی شدن همسر، اعتیاد همسر، کتک خوردن از همسر و ناسزا شنیدن از همسر، نداشتن احساس خوشبختی و محبت ندیدن از همسر) رابطه قوی با بزه‌کاری زنان، دارند.

محمدرضا مشکانی و زهراسادات مشکانی در سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه‌کاری نوجوانان به این نتیجه رسیدند که تنها سه عامل بر شدت بزه‌کاری اثر دارند و می‌توانند آن را تبیین کنند؛ این سه عامل عبارتند از: عامل وابستگی بزه‌کاری به خانواده، باورها و نگرش‌ها و ارتباط با بزه‌کاران. یافته‌ها نشان داد که هر قدر وابستگی نوجوان به خانواده قوی‌تر باشد، از شدت اعمال بزه‌کارانه کاسته می‌شود. باورهای مذهبی عامل بازدارنده بزه‌کاری هستند و نگرش‌های منفی نسبت به قانون، مجریان قانون و هنجارهای اجتماعی باعث تقویت بزه‌کاری می‌شوند. در نهایت نتیجه گرفتند ارتباط با بزه‌کاران به صورت صمیمی و مستمر قویاً نوجوانان را به سوی بزه‌کاری سوق می‌دهد.

صالحی، پورمحمی‌آبادی و سالاری‌راد (۱۳۹۱) در بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه‌کاری اولیه و ثانویه کودکان به این نتیجه رسیدند که وضعیت خانواده، محله و گروه دوستان، بیشترین تأثیر را بر بزه‌کاری اولیه کودکان داشته است و خشونت معلمان، اخراج از مدرسه، بازداشت غیرقانونی طولانی‌مدت، خشونت مأموران بازداشت و قانون اصلاح و تربیت و تبعات منفی محیط زندان، از مهم‌ترین عوامل موجود در جامعه پیرامون کودکان مذکور است که می‌تواند بر بزه‌کاری ثانویه آنان مؤثر باشد.

دیدگاه‌های گوناگون درباره جرم

جرم را اغلب به بیماری اجتماعی تشبیه کرده‌اند، ولی نزدیک کردن این دو مفهوم دقیقاً درست نیست؛ زیرا بیماری در عالم واقع با نشانه‌ها و علائم و نمودارهایی مشخص می‌شود که

.....بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاري آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

جنبه محسوس دارد و ممکن است به خودی خود بررسی شود، اما هیچ عملی نیست که به خودی خود جرم باشد. آسیبها و زیانهای عملی هر قدر چشمگیر و مهم باشند، مرتکبان آنها هنگامی مجرم تلقی می‌شوند که افکار عمومی و اعتقاد گروهی، آنان را مجرم بشناسند. به عبارت دیگر، آنچه عملی را به جرم تبدیل می‌کند جنبه عینی و بیرونی عملی نیست، بلکه تعیین‌کننده جرم، قضاوتی است که جامعه درباره آن عمل دارد (ستوده، ۱۳۸۱).

دورکیم با بیان مفهوم بی‌هنجاری (آنومی) بر این باور است که جامعه نابسامان یا بی‌سازمان جامعه‌ای است که مجموعه‌ای از هنجارها و ارزش‌های متضاد با یکدیگر در خود داشته است و فاقد خطوط راهنمای روشن و پایداری برای مردم به منظور یادگیری و درونی کردن هنجارهاست (احمدی، ۱۳۸۴).

به نظر پارک و برگس اقلیت‌های فرهنگی و نژادی، عمدتاً مهاجران، از فرهنگ متجانس خود جدا شده، به عنوان یک خرده فرهنگ، وارد مناطق مختلف شهری به ویژه سکونت‌گاههای فقیرنشین می‌شوند که در شهرهای صنعتی این فرایند تبدیل گروه‌های اقلیت به خرده فرهنگ، همراه با پایگاه اقتصادی اجتماعی پایین ساکنان و سکونت در زاغه‌نشین‌های شهر، منتهی به خرده فرهنگ بزه‌کارانه و به طور کلی شیوع جرم و جنایت می‌شود (احمدی، ۱۳۸۴).

رابرت مرتن جامعه‌شناس امریکایی، نظریه فشار ساختاری خود را بر پایه نظریه بی‌هنجاری تعمیم داد. مرتن آنومی یا بی‌هنجاری را به تنگنایی اطلاق می‌کند که وقتی هنجارهای پذیرفته شده با واقعیت اجتماعی در ستیزند، بر افراد وارد می‌آید. در واقع، این نظریه، انحراف را به عنوان نتیجه تنگناهای ساختاری می‌داند که مردم را تحت مضيقه قرار می‌دهد (ستوده، ۱۳۸۴).

مرتن چهار نوع رفتار انحرافی را که ممکن است در این فرآیند پدید آید، به شرح زیر بر می‌شمارد:

نوآوری: معمولاً هنگامی رخ می‌دهد که افراد درصدد رسیدن به هدف‌های مشروع باشند، ولی راه‌های استفاده مؤثر از وسایل پذیرفته شده برای آنان مسدود باشد.

مراسم‌گرایی: هنگامی مطرح می‌شود که هدف‌های پذیرفته مجال چندانی برای فعالیت پیدا نمی‌کنند، اما وسایل مشروع رسیدن به این هدف‌ها صمیمانه تعقیب می‌شود.

کناره‌گیری: وقتی فردی به دلیل شرایط محدود یا فقدان شایستگی خود نتواند به هدف‌های تعیین‌شده فرهنگی و نیز وسایل دستیابی به آنها برسد، کناره‌گیری اختیار می‌کند.

طغیان و سرکشی: این رفتار انحرافی وقتی رخ می‌دهد که شخص به این نتیجه برسد که جامعه موانعی را به وی تحمیل می‌کند که مانع نیل او به هدف‌های خود می‌شود؛ از این‌رو، شخص مزبور بر ضد جامعه طغیان و سرکشی می‌کند و در صدد دگرگونی هدف‌های خود بر می‌آید و می‌کوشد تا وسایل مطرح برای رسیدن به آنها را نیز تغییر دهد (ستوده، ۱۳۸۴).

تراویش هیرشی پایه‌گذار نظریه پیوند اجتماعی است. هیرشی چهار عامل یا مؤلفه اصلی را موجب پیوند فرد و جامعه می‌داند: الف) دلبستگی؛ ب) سرسپردگی یا تعهد؛ ج) اعتقاد یا اعتماد؛ د) درگیری و مشارکت. وی معتقد است که بزه‌کاری زمانی روی می‌دهد که پیوند میان فرد و جامعه ضعیف یا گسسته شود (ستوده، ۱۳۸۴).

به نظر ساترلند:

۱. عمل مجرمانه آموختنی است.
۲. آموزش از طریق ارتباط فرد با سایر افراد و عموماً به صورت شفاهی و به کمک کلمات صورت می‌گیرد و فقط در برخی موارد ممکن است از طریق حرکات چهره و قیافه انجام گیرد.
۳. بخش اعظم آموزش رفتار بزه‌کارانه در گروه‌های نزدیک که با فرد روابطی صمیمانه دارند، محقق می‌شود.
۴. آموزش عمل مجرمانه، مراحل گوناگونی دارد: فنون ارتکاب جرم که گاه پیچیده و گاه ساده است، جهت دادن به انگیزه‌ها، گرایش‌ها، کشش‌های درونی و توجیه عمل مجرمانه.
۵. کسب انگیزه‌ها و میل به ابزار کشش‌های درونی، آموختنی است. همه مردم جامعه نظر مطلوب در برابر مراعات هنجارهای حقوقی ندارند.
۶. زمانی فرد به عمل بزه‌کارانه دست می‌زند که آمیزش او با کسانی که موافق شکستن قاعده‌اند، بیشتر از کسانی است که با شکستن قاعده مخالف هستند.

.....بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاري آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

۷. ارتباطات گوناگونی که فرد با دیگران دارد، از لحاظ فراوانی، تداوم، تقدم سن و شدت یکسان نیست.

۸. فرایند کسب رفتار مجرمانه در ارتباط با الگویهای مجرمانه و غیرمجرمانه، همان سازوکاری را می‌پیماید که در یادگیری سایر رفتارهای اجتماعی مشاهده می‌شود.

۹. در حالی که رفتار بزه‌کارانه، نیازها و ارزش‌های کلی و عام شخص را بیان می‌کند، اما به وسیله آنها تولید نمی‌شود، رفتار غیرمجرمانه هم بیان همان نیازها و ارزش‌های عام است (سخاوت، ۱۳۸۳).

بر اساس نظریه انگ‌زنی، منحرف شناختن فردی که واقعاً منحرف نیست، ممکن است او را به منحرف واقعی تبدیل کند. تأیید برچسب انحراف فرد به‌طور رسمی یا غیررسمی موجب رفتار نامطلوب دیگران با او می‌شود و نه فقط او را از شکستن هنجارها باز نمی‌دارد، بلکه موجب افزایش تمایل او به شرکت در گروه‌های منحرف نیز می‌شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

روش پژوهش

روش پژوهش پیمایش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه بوده است. برای سنجش رفتار بزه‌کارانه، پرسش‌نامه‌ای مشتمل بر ۲۵ سؤال ساخته شد که رفتارهای عینی دانش‌آموزان را می‌سنجید. اعتبار این سؤال‌ها توسط سایر مطالعات و هم‌چنین اساتید و مشاوران متخصص علوم اجتماعی به اثبات رسیده بود. این سؤال‌ها با یکدیگر ادغام شد و یک متغیر ترکیبی ساخته شد؛ بنابراین، در سطح فاصله‌ای اندازه‌گیری شده است.

یافته‌ها

۸۱/۹ درصد از پاسخ‌گویان پسر و ۱۸/۱ درصد دختر، ۶۵/۲ درصد پدرشان شاغل و ۳۴/۸ درصد پدرشان بیکار بوده است. ۶۸/۱ درصد ساکن شهر و ۳۱/۹ درصد ساکن روستا بوده است. از آنجایی که پیش‌فرض ما این بوده که بین بزه‌کاری نوجوانان برحسب جنسیت تفاوت وجود دارد، برای بررسی آن از آزمون تی‌تست استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون

تی تست نشان می‌دهد که میانگین بزه‌کاری پسران ۴۱/۴۷ با انحراف معیار ۸/۲۹ و میانگین بزه‌کاری دختران ۳۸/۸۰ با انحراف معیار ۵/۰۹ می‌باشد که این اختلاف چون سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۴۱) است، در سطح (P< ۰/۰۵) معنادار می‌باشد؛ بنابراین پسران بیشتر از دختران به بزه‌کاری می‌پردازند.

جدول شماره ۱: مقایسه میانگین بزه‌کاری نوجوانان پسر و دختر

جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	t	سطح معناداری
پسر	۱۱۳	۴۱/۴۷	۸/۲۹	۲/۰۸۷	۰/۰۴۱
دختر	۲۵	۳۸/۸۰	۵/۰۹		

بر اساس جدول شماره دو این نتایج به‌دست آمده است:

- بین خشونت خانوادگی با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۵۸۶) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر آن است که هر چقدر در خانواده نوجوانان میزان خشونت خانوادگی بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.
- بین داشتن دوستان ناباب با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۴۵۰) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر این است که هر چه میزان ارتباط نوجوانان با دوستان ناباب بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.
- بین برچسب زدن با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (۰/۳۴۰) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت رابطه مثبت و بیانگر این است که هر چه میزان برچسب زدن به نوجوانان بیشتر باشد، میزان بزه‌کاری آنها نیز بیشتر می‌شود و بالعکس.
- بین اعتقادات مذهبی با بزه‌کاری نوجوانان ضریب هم‌بستگی (-۰/۳۷۰) به‌دست آمده است که در سطح (۰/۰۱) معنی‌دار است. جهت

.....بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاری آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

رابطه منفی و بیانگر این است که هر چه میزان اعتقادات مذهبی نوجوانان کمتر باشد، میزان بزهکاری آنها نیز بیشتر می شود و بالعکس.

جدول شماره ۲: ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل با بزهکاری نوجوانان

بزهکاری		متغیرهای مورد مطالعه
سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۵۸۶	خشونت خانوادگی
۰/۰۰۱	۰/۴۵۰	داشتن دوستان ناباب
۰/۰۰۱	۰/۳۴۰	برچسب زدن
۰/۰۰۱	-۰/۳۷۰	اعتقادات مذهبی

رگرسیون چندگانه

جدول شماره سه عناصر تحلیل چندگانه پیش بینی بزهکاری نوجوانان را نشان می دهد. به منظور تشریح و تحلیل رگرسیون چندمتغیره و دست یابی به مدل رگرسیونی تبیین بزهکاری نوجوانان، متغیرهای مستقل به روش گام به گام^۱ انتخاب شده و در یک دستور رگرسیونی برای دست یابی به معادله، مورد استفاده قرار گرفته اند.

نتایج نشان داد که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی از قدرت پیش بینی بیشتری در مقایسه با دیگر متغیرهای برای بزهکاری نوجوانان برخوردار بوده است و ۴۲/۴ درصد واریانس آن را تبیین کرده است.

جدول شماره ۳: عناصر اصلی تحلیل چندمتغیره برای پیش بینی بزهکاری نوجوانان

مرحله	متغیرهای وارد شده	R	R ²	انحراف استاندارد	P-Value
۱	داشتن دوستان ناباب	۰/۶۲۵	۰/۳۹۱	۶/۱۶	۰/۰۰۱

¹- Stepwise

۰/۰۰۱	۶/۰۱	۰/۴۲۴	۰/۶۵۱	خشونت خانوادگی	۲
-------	------	-------	-------	----------------	---

جدول شماره چهار، عناصر متغیرهای درون معادله برای پیش‌بینی بزه‌کاری نوجوانان را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار بتا مشخص می‌شود که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی دارای جهت مثبت و معنی‌داری با بزه‌کاری نوجوانان می‌باشد. آزمون t نشان می‌دهد ضریب B برای دو متغیر داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنی‌دار هستند (جدول شماره چهار).

جدول شماره ۴: عناصر متغیرهای درون معادله برای پیش‌بینی بزه‌کاری نوجوانان

نام متغیر	ضریب B	ضریب Beta	مقدار t	P-Value
داشتن دوستان ناباب	۲/۳۳۴	۰/۶۲۵	۰/۲۵۰	۰/۰۰۱
خشونت خانوادگی	۰/۹۸۸	۰/۲۷۱	۰/۳۵۷	۰/۰۰۷

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر بزه‌کاری نوجوانان انجام شده است. در بخش نظریات، به نظریه‌های مرتبط با موضوع اشاره شد و روش این پژوهش پیمایش بوده است. نمونه آماری شامل ۱۳۸ نوجوان (۱۱۳ پسر و ۲۵ نفر دختر) شهر بوشهر که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند، مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش تی‌تست و هم‌بستگی پیرسون تحلیل شدند و به نتایج ذیل رسیدیم:

۹ درصد از پاسخ‌گویان پسر و ۱۸/۱ درصد دختر، ۶۵/۲ درصد پدرشان شاغل و ۳۴/۸ درصد پدرشان بیکار بوده است. ۶۸/۱ درصد ساکن شهر و ۳۱/۹ درصد ساکن روستا بوده است. نتایج حاصل از آزمون تی‌تست نشان می‌دهد بین بزه‌کاری پسران و دختران اختلاف معنی‌داری در سطح (P < ۰/۰۵) وجود دارد. به عبارتی دیگر، پسران بیشتر از دختران به بزه‌کاری می‌پردازند.

نتایج ضریب هم‌بستگی پیرسون نشان داد که بین خشونت خانوادگی، داشتن دوستان ناباب و برچسب زدن با بزه‌کاری نوجوانان رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح (۰/۰۱) وجود دارد. بین اعتقادات مذهبی با بزه‌کاری نوجوانان رابطه منفی و معنی‌داری در سطح (۰/۰۱) وجود دارد. نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که داشتن دوستان ناباب و خشونت خانوادگی از قدرت پیش‌بینی

.....بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاري آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

بيشترى در مقايسه با ديگر متغيرهاى براى بزهكارى نوجوانان برخوردار بوده است و ۴۲/۴ درصد واريانس آن را تبیین کرده است.

بنابراين، يکى از عوامل مهمى که بر بزهكارى نوجوانان مؤثر است، همسالان هستند. آنان بدون اين که بخواهند برخى از رفتارهاى نوجوان را تقويت کرده، الگوهائى براى تقليد و همانندسازى او مى شوند و در نتيجه سبب تغيير و تعديل رفتارهاى نوجوان مى شوند. همسالان با سرمشق شدن براى يکديگر، در تقويت يا تنبيه رفتار و تفسير رفتار در يکديگر تأثير مى گذارند. گروه همسالان مهارت هاى اجتماعى مهم را طوري به يکديگر مى آموزند که بزرگسالان قادر به انجام آن نيستند (خزائلى پارسا، ۱۳۸۹).

همانندسازى شديد با همسالان با وابستگى به آنها، صرف نظر از طبقه اجتماعى-اقتصادى، عامل مهمى در بزهكارى است. نوجوانى که توسط والدينش مورد طرد قرار گرفته، براى کسب حمايت و تأييد به سوي همسالان کشانده مى شوند. چنين نوجوانانى در مدرسه ضعيف هستند و به دنبال افرادى مى گردند که مانند خودشان باشند؛ از اين رو احتمال دارد که دست به اعمال ضد اجتماعى بزنند و همدیگر را براى اين اعمال مورد تشويق قرار دهند.

عامل مهم ديگرى که بر بزهكارى نوجوانان مؤثر مى باشد، خشونت خانوادگى است. والدين، محيط خانواده را براى تأمين احتياجات اساسى نوجوانان مساعد مى کنند. هرگونه نارساى در عملکرد خانواده تأثيرات نامطلوبى در بهنجار کردن فرزندان مى گذارد (روزن باوم، ۱۳۶۷). اختلاف خانوادگى و ناسازگارى والدين با هم، تأثير نامطلوبى بر روى نوجوان گذاشته و غالباً وى را به سوي ارتکاب جرم و يا خودکشى سوق مى دهد. در خانواده اى که تفرقه و جدائى حکومت مى کند، اگرچه نوجوان عملاً و در ظاهر امر از کانون خانوادگى طرد نشده است، ولى باطناً در اغلب موارد از محبت والدين خود محروم و در نهايت به لحاظ روحى افسرده و بي حوصله مى شود. اگر نوجوان در کانون خانواده رنگ آرامش، صفا و صميميت را نبيند، ناچار است در کوچه و خيابان به جست وجوى آن پردازد. در اين حال چه بسا که چنين نوجوان به دام شيادان افتاده و از راه راست منحرف شود. ضمن اين که وجود اضطراب، خفقان و خشونت در محيط خانه، فرزندان را نسبت به زندگى بي علاقه و بدبين کرده و زمينه را براى انحرافات فراهم مى سازد (شامبياتى، ۱۳۹۰)

برخورداری والدین از شخصیت متعادل و سالم از ملزومات توفیق آنها در امر تربیت نوجوان است. والدینی که از چنین شخصیتی برخوردار نیستند، به الگویی نامناسب برای فرزندان تبدیل می‌شوند. مصرف مواد مخدر و الکل، از جمله عوامل خطرناکی است که به شدت تربیت نوجوان را دچار مشکل کرده و در نهایت موجب انحراف و نابهنجاری خواهد شد تحقیقات متعددی در این زمینه نشان داده است که والدین دارای اعتیاد، الگویی برای اعتیاد کودکان به مواد مخدر شده‌اند (خزائلی پارسا، ۱۳۸۹). اولیای معتاد در شرایط نشئگی بسیار بخشنده، مهربان و ایثارگر بوده، ولی در حالت خماری، سرشار از خشم و غضب می‌شوند یا در کمال بی‌تفاوتی و بی‌حوصلگی نسبت به نزدیکان و وقایع اطراف خود، کمترین احساس یا واکنشی نشان نمی‌دهند. بروز این تغییرات رفتاری در اولیای معتاد، نخستین عامل گرایش به مواد مخدر در بچه‌های اعتیاد است. زیرا نوجوان به تجربه درمی‌یابد که سرپرست او بعد از استعمال مواد، دارای رفتاری عاطفی و سرشار از مهر و محبت می‌شود و او ناتوان از تشخیص این مطلب که ابراز احساسات در شرایط نشئگی، حالت موقت و کاذب دارد، در ذهن خود، بین خوبی و مهرورزی و استعمال مواد نوعی رابطه مستقیم و لازم و ملزوم برقرار می‌کند.

.....بررسی عوامل موثر بر بزهکاری نوجوانان و تعیین میزان تاثیر گذاري آنها(مورد مطالعه: نوجوانان شهر بوشهر)

منابع

- احمدی، حبیب؛ خواجه‌نوری، بیژن؛ موسوی، سیدمجید (۱۳۸۶). عوامل مرتبط با بزه‌کاری دانش‌آموزان دبیرستانی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۸.
- احمدی، ح. (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: انتشارات سمت.
- پیکا (۱۳۷۰). جرم‌شناسی. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- خزائلی پارسا، فاطمه (۱۳۸۸). طرح آموزش پیش‌گیری از سوء مصرف مواد در مهدهای کودک. تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- دانش، تاج زمان (۱۳۸۵). روش اصلاح و تربیت او چیست؟ جلد ۳، تهران: کیهان «طفل بزهکار کیست؟»
- روزن باوم، هایدی (۱۳۶۷). خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه. ترجمه محمد صادق مهدوی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۱). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۴). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۳). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور
- شامبیانی، هوشنگ (۱۳۹۰). بزه‌کاری اطفال و نوجوانان، جلد ۸، تهران: مجد و ژوبین.
- شایگان، فریبا؛ جبلی، معصومه (بی‌تا). بررسی عوامل فردی مؤثر بر گرایش بزه‌کاری زنان. پلیس زن، سال چهارم / شماره سیزدهم / پاییز و زمستان.
- صالحی، جواد؛ پورمحي آبادی، حسین؛ سالاری‌راد، معصومه (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه‌کاری اولیه و ثانویه کودکان. سال هفتم - شماره ۷۳ و ۷۴.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم. تهران: انتشارات آن.
- مشکانی، محمدرضا؛ مشکانی، زهراسادات (۱۳۸۱). تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه‌کاری نوجوانان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲.
- Gatzke-Kopp LM1, Raine A, Loeber R, Stouthamer-Loeber M, Steinhauer SR.(2002). Serious delinquent behavior, sensation seeking, and electrodermal arousal. J Abnorm Child Psychol. 2002 Oct;30(5):47

- Pajares , A. (2002). Overview of social cognitive theory and of self-efficacy. Retrieved month day, year, from <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html>.
- Towned., W. (2007). A meta-analytically derived nomological network of procrastination.
- Myers, Isabel, her mothen, Briggs, katherine, (1990) Poirier, Danielle, Rein hold, Ross, Introduction to type by Isabel Myers, 6 th Edit, revised by lind k. kirby and katharine D. My ers, cpp, (1998)
- Barrick, M.R. and Mount, M.K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. journal of Personnel Psychology, Vol.44, pp.1-26.
- Cascio, W.F., aguinis, H. (2005). Applied psychology in human resource in personality. Position in the organization, and job satis faction. Vol,14.
- Kark, R. Shamir, B.Chen, G. (2003). The two faces of trans formational leadership: empowerment and dependency. Journal of Applid psychology. Vol. 88, ho 2